

IFLINA IZJAVA O DELIMA – SIROČADIMA

Biblioteke se suočavaju sa sve većim brojem dela čije vlasnike autorskih prava nije moguće identifikovati ili locirati, kako bi razmotrili zahtev biblioteke da koristi dela za koja je potrebna njihova dozvola. Takva dela se nazivaju dela – siročad. Da bi se postigla odgovarajuća ravnoteža između prava vlasnika i biblioteke koja koristi dela zaštićena autorskim pravom, važno je obezbediti da zakoni o autorskim pravima budu prilagođeni posebnim okolnostima, kad god je to potrebno.

Takvu, posebnu okolnost predstavljaju dela – siročad. Često se dešava da biblioteke, nameravajući da koriste dela za koja je potrebna dozvola, nisu u mogućnosti da identifikuju, lociraju ili kontaktiraju zakonitog nosioca relevantnog prava (vlasnika autorskih prava). Ukoliko nema načina da se neophodna dozvola obezbedi, postoji opasnost od isključenja dela – siročadi iz toka stvaranja i korišćenja, ali i od kršenja autorskih prava.

Da bi se promovisao javni interes uz istovremenu zaštitu prava vlasnika i smanjenje opasnosti od povrede prava, IFLA preporučuje usvajanje formalne strukture koja bi omogućila korišćenje dela – siročadi. Posebna pitanja, navedena u nastavku, moraju da se obrade u svakoj regulatornoj inicijativi koja se bavi delima – siročadima.

Temeljna potraga za vlasnikom autorskog prava

Pre korišćenja dela – siročadi, biblioteka treba da sprovede temeljnu, ozbiljnu pretragu, sa ciljem identifikovanja, lociranja i kontaktiranja vlasnika autorskih prava. Biblioteka treba da bude obavestena o svim mogućim izvorima informacija o vlasniku autorskih prava.

Svaka regulatorna inicijativa treba da pokaže fleksibilnost prema načinu preduzimanja koraka potrebnih za pretraživanje ili prema izvorima koje treba konsultovati. Takva fleksibilnost osiguraće adekvatan pristup svakom pojedinačnom slučaju, jer prilike vezane za izvore informacija, dostupne za različite vrste dela i izvora, variraju, dok tehnike pretraživanja mogu brzo da se promene. Biblioteke i druge zainteresovane strane treba da izrade i objave smernice o tome šta se smatra temeljnom pretragom.

Projekti masovne digitalizacije

Sve veći broj projekata digitalizacije, koje biblioteke sprovode u javnom interesu, uključuju tako veliki broj dela, da bi troškovi detaljne pretrage svakog naslova korišćenjem isključivo ljudskih resursa bili previsoki. Mora se uspostaviti ravnoteža između troškova detaljne pretrage i interesa vlasnika autorskih prava. IFLA prihvata i podržava napore da se temeljna pretraga automatizuje u najširem mogućem obimu. U određenim okolnostima, takvi, automatizovani procesi mogu se smatrati dovoljno temeljnim.

Biblioteke mogu da uzmu u razmatranje i pregovaranje kao način za dobijanje dozvole za korišćenje dela – siročadi od nadležnog organa. Kada je nadoknada uključena u licencu i vlasnici autorskih prava mogu da zahtevaju isplatu, sve neisplaćene nadoknade bi, nakon određenog vremena, trebalo da budu ravnopravno raspodeljene između biblioteka i vlasnika prava. Ovakav aranžman predstavlja doprinos biblioteka i nosilaca prava finansiranju projekata digitalizacije.

Biblioteke, nacionalna zakonodavna tela i druge zainteresovane strane podstiču se da zajedno razvijaju inovativna rešenja koja će omogućiti projekte digitalizacije u javnom interesu.

Razumna naknada, odgovarajući povraćaj ili prestanak korišćenja

Trebalo bi da svaki regulatorni sistem definiše postupke koje je potrebno preduzeti u slučaju naknadno nađenog vlasnika autorskih prava za dela – siročad. Vlasnik autorskog prava treba da ima pravo na odgovarajuću naknadu za kontinuirano korišćenje dela ili da zahteva prestanak njegovog korišćenja.

Biblioteku ne treba kažnjavati za korišćenje dela – siročadi ukoliko je izvršila detaljnu pretragu.

Precizno i adekvatno pripisivanje autorstva

Biblioteke bi trebalo da, koliko je god to moguće, precizno i adekvatno pripisuju dela – siročad vlasniku autorskog prava, vodeći računa da se izbegne pogrešno pripisivanje.

Ograničavanje privremenih mera

Kada je moguće izricanje privremenih mera protiv kontinuiranog i budućeg korišćenja dela prethodno smatranog delom – siročetom, svaki regulatorni sistem bi trebalo da obezbedi dovoljno fleksibilno donošenje mera, kako bi i kreativni napor i dobronamerna ulaganja korisnika mogli biti uzeti u obzir.

Sloboda korišćenja

Korišćenje dela – siročadi je slobodno. Korisnik dela – siročadi može da se usprotivi daljem korišćenju tog dela samo u slučaju da bi se time kršila njegova/njena stečena prava koja se odnose na izvedena dela (na primer, na prevode, adaptacije).

Odobrio Upravni odbor Ifle, na sastanku održanom u Hagu, u Holandiji, 7. decembra 2011. godine.

*Prevela s engleskog
Jelena Marković*